

RESTAURAREA ȘI CONSERVAREA UNEI CAHIE DIN SECOLUL AL XV-LEA DESCOPERITĂ LA CURȚILE DOMNEȘTI DIN VASLUI

CRISTIAN PÂNTEA

Campania de săpături arheologice efectuată în anii 1976—1977 la „Curțile Domnești” Vaslui, de către specialiștii Muzeului județean Vaslui în colaborare cu Institutul de arheologie „A.D. Xenopol” Iași, a scos la iveală o serie de plăci decorative smălțuite și nesmălțuite. În atenție ne-au stat opt fragmente de cahle care făceau parte dintr-o placă decorativă înfățișând o scenă de vânătoare (fig. 1). Cîmpul vizual al cahlei cuprinde un personaj central călare, un alt personaj mai mic în planul secund, iar în partea inferioară a calului un grup de cinci animale care decorează spațiul pînă la marginea de jos a acestuia. Pomul vieții este modelat în partea dreaptă sus și în partea dreaptă jos. De asemenea, cahla mai cuprinde și păsări răpitoare folosite la vânătoare, corpuri cerești : soare, lună și stele. Personajele sînt îmbrăcate în armuri și cămăși de zalc, pe cap purtînd coifuri ascuțite, sînt înarmate și poartă flamuri și steaguri de tip medieval.

Ceramica secolului al XV-lea este constituită după cum se știe dintr-o pastă de calitate superioară, avînd în compoziție degresanți diferiți începînd de la nisipul cel mai fin și mică pînă la cioburi pisate mărunt, pietricele, nisip și scoică. Obținerea culorii de roșu-cărămiziu specific ceramicii arse a fost realizată după o reverberație de 900°C în cuptoare special amenajate. În starea naturală argila este amorfă iar după prelucrare și ardere completă aceasta capătă o duritate și o stare permanentă, ireversibilă.

Restauratorul are obligația de a observa starea intimă a ceramicii aflată pe masa de lucru în vederea aplicării unui tratament adecvat. În timpul stării de zacere a obiectelor ceramice intervin unele schimbări, în majoritate, de ordin estetic și arareori de conținut. Fragmentele ceramice în observație au fost descoperite împreună cu alte materiale arheologice într-o groapă cu pămînt amestecat cu cenușă și resturi de zidărie în care penetrația apei meteorice și a celei din stratul freatic critic a fost foarte redusă. Faptul acesta dovedește că deși toate fragmentele ceramice aveau concrețiuni calcaroase au fost „transfe-

rate" din locul inițial de zăcere după un anumit timp din motive necunoscute sau parțial cunoscute în locul descoperirii.

Avînd în vedere legea restaurării și conservării obiectelor cu valoare de patrimoniu, îndeobște cele arheologice, se urmărește ca prelucrarea acestora să se finalizeze prin redarea formei inițiale (restaurare), iar conservarea să urmărească lungirea vieții acestora în microclimatul muzeal. Fazele de lucru prin care au trecut fragmentele în discuție sint următoarele :

1. Fotografierea fragmentelor ceramice înaintea spălării.
2. Spălarea, curățarea, tratarea, neutralizarea, uscarea și impregnarea fragmentelor cu nitrolac incolor de tip Novolin 20% în vederea conservării acestora.
3. Etalarea, gruparea, asamblarea și lipirea fragmentelor pentru întregire.
4. Modelarea părților lipsă cu ajutorul plastilinei.
5. Turnarea cauciucului peste cahla reconstituită pentru copiere.
6. Turnarea patului de ghips peste cauciuc.
7. Scoaterea cauciucului.
8. Turnarea ghipsului în negativul de cauciuc.
9. Uscarea în aer liber.
10. Colorare.
11. Conservare și fotografiere.

Vom urmări în continuare îndeaproape fazele de lucru enumerate anterior.

1. Spălarea fragmentelor ceramice s-a efectuat într-un recipient de material plastic în care s-a pus o soluție de apă distilată cu detergent Romopal OF 1% în vederea îndepărtării depunerilor de natură organică (grăsimi, uleiuri) și anorganică (pămînt, murdării, praf). Spălarea propriu-zisă s-a efectuat intermitent la un jet de apă curentă cu ajutorul unei perii din material plastic pentru îndepărtarea depunerilor grosiere. După prima spălare s-a constatat că ceramica era acoperită în mare majoritate de concrețiuni calcaroase. Punerea în evidență a acesteia s-a efectuat prin testarea unei particule de depunere prin picurare cu acid clorhidric 5% urmată de o efervescentă demonstrînd prezența carbonatului de calciu (CaCO_3).

2. Pentru îndepărtarea crustei s-au introdus cele opt fragmente ceramice într-o soluție de Complexon III (tip Trilon B) cu pH bazic (9—10) în proporție de 37,2 gr la 1000 ml apă distilată prin corectare cu un acid mediu (citric) prin aducerea la pH 5,5 acid. Reacția dintre substanța decapantă și carbonatul de calciu a rezultat o sare insolubilă depusă pe fundul recipientului ca o pulbere fină. Spălarea sub jetul de apă curentă s-a efectuat cu aceeași perie din material plastic pentru îndepărtarea în totalitate a depunerii calcaroase.

Neutralizarea obiectelor spălate s-a efectuat în alt recipient cu apă distilată cu scopul de a face înlocuirea ionilor de substanță chimică decapantă pentru evitarea pe parcurs a ieșirii la suprafață a sării etilendiamideitetraacetice și acidului acetic. Uscarea fragmentelor s-a efectuat la temperatura laboratorului, 18—10°C în decurs de 3 zile. Uscarea suplimentară s-a efectuat în etuva termoreglabilă pînă la tem-

peratura de 110°C. Depășirea acestei limite nu este recomandată în cazul ceramicii de orice gen, deoarece intervin schimbări de ordin fizico-mecanic și chimic în structura acesteia. După uscare a urmat impregnarea care s-a efectuat într-o soluție de 20% nitrolac incolor de tip Novolin înainte de răcirea perfectă.

3. S-au etalat toate fragmentele grupându-le după culoare, decor, formă, grosime. Asamblarea s-a făcut prin lipirea fragmentelor respective cu un adeziv pe bază de poliacetat de vinil (Aracet DC 50-18). Acest adeziv este recomandat nu numai în lipirea obiectelor ceramice deoarece nu este toxic, este reversibil, rezistent la variații de temperatură și umiditate, avînd un coeficient de îmbătrînire foarte redus. Lipirea bine făcută a fragmentelor ceramice se realizează după ce părțile asamblate sînt umezite cu apă pentru aderența maximă a liantului la pasta respectivă. Întrucît polimerizarea se face pe timp îndelungat, părțile lipite se așează în lădița cu nisip în poziție verticală sau după cum ne indică natura formei obiectului.

4. Apoi a urmat faza de modelare cu plastilină în vederea reconstituirii scenei de vînătoare după un desen executat, avînd ca model mai multe fragmente izolate de la alte cahle, deci prin analogie s-a obținut imaginea inițială a plăcii decorative (fig. 2).

5. Turnarea cauciucului siliconic peste cahla reconstituită s-a făcut în straturi intermitente cu pauze pentru vulcanizare de cîte 24 ore în 6 ședințe. La al treilea strat s-a suplimentat pentru armare și pentru evitarea contractiei ulterioare a cauciucului cu o pînză de tifon. Cauciucul siliconic este cunoscut ca făcînd parte din categoria elastoplastelor, rezistent la temperaturi de peste 150°C, își păstrează flexibilitatea și coeficientul de contractare. Deși fiind foarte fluid, cauciucul siliconic după aplicarea corectă permite pătrunderea în cele mai mici orificii, vulcanizarea făcîndu-se aproape instantaneu, este totuși recomandabil ca acesta să fie lăsat pînă ajunge translucid.

6. Turnarea patului de ghips peste cauciucul siliconic are ca scop menținerea în poziție inițială a piesei respective.

7. Scoaterea cauciucului de pe placa reconstituită a fost secundară îndepărtării patului de ghips care s-a efectuat cu atenție. A urmat apoi scoaterea resturilor de plastilină și spălarea copiei cu apă distilată și detergent pentru păstrarea impecabilă a viitoarei forme a cahle.

8. În copia de cauciu s-a turnat apoi ghips moale pe masa vibratoare pentru evitarea apariției golurilor de aer. În vederea întăririi și păstrării securității viitoarei piese din ghips a copiilor, s-a pus o plasă din sîrmă zincată cu diametrul de 0,5 mm.

9. După scoaterea copiei reconstituite a urmat o uscare lentă în aer liber.

10. Pentru colorare s-a folosit tempera.

11. Conservarea s-a efectuat cu nitrolac incolor de tip Novolin 20%, urmată apoi de fotografierea piesei în ansamblu¹. În felul acesta s-a reușit să se restaureze și să se conserve o placă decorativă medievală din epoca lui Ștefan cel Mare, îmbogățind colecțiile Muzeului județean Vaslui cu un obiect de o mare valoare istorică și artistică, pre-

zentînd vizitatorului dar și cercetătorului o piesă originală creată în Moldova secolului al XV-lea.

Procedînd la reconstituiri și conservări cu procedee științifice, în cadrul laboratorului muzeal de restaurare și conservare putem pune în lumina adevărului istoric cele mai reprezentative piese mesagere ale înaintașilor noștri și care întregesc patrimoniul nostru cultural.

NOTE

¹ Materiale folosite: 1. apă distilată; 2. acid clorhidric; 3. acid acetic glacial; 4. complexan III (Trilon B); 5. nitrolac incolor; 6. ghips farmaceutic; aracet DC 50-18; 8. plastilină; 9. cauciuc siliconic; 10. tempera.

LA RESTAURATION ET LA CONSERVATION D'UNE PLAQUE DÉCORATIVE DE XVe SIÈCLE, DÉCOUVERTE AUX „COURS PRINCIÈRES” DE VASLUI

R é s u m é

Les huit fragments ont imposé la restauration et la conservation à plusieurs étapes :

1. Lavage dans l'eau habituelle, nettoyage avec une brosse, traitement chimique, neutralisation et séchage supplémentaire dans l'air libre et séchage dans la for électrique, impregnation dans une solution de nitrolaque et à la fin conservation.

2. Étalement, groupement, assemblage, collage des fragments en vue de la reconstitution de la plaque décorative.

3. Modélage au plus près de la forme initiale, collage caoutchouc siliconique, collage de plâtre comme support, enlever de négatifs de caoutchouc, collage de plâtre dans négatifs pour la première copie, colorier.

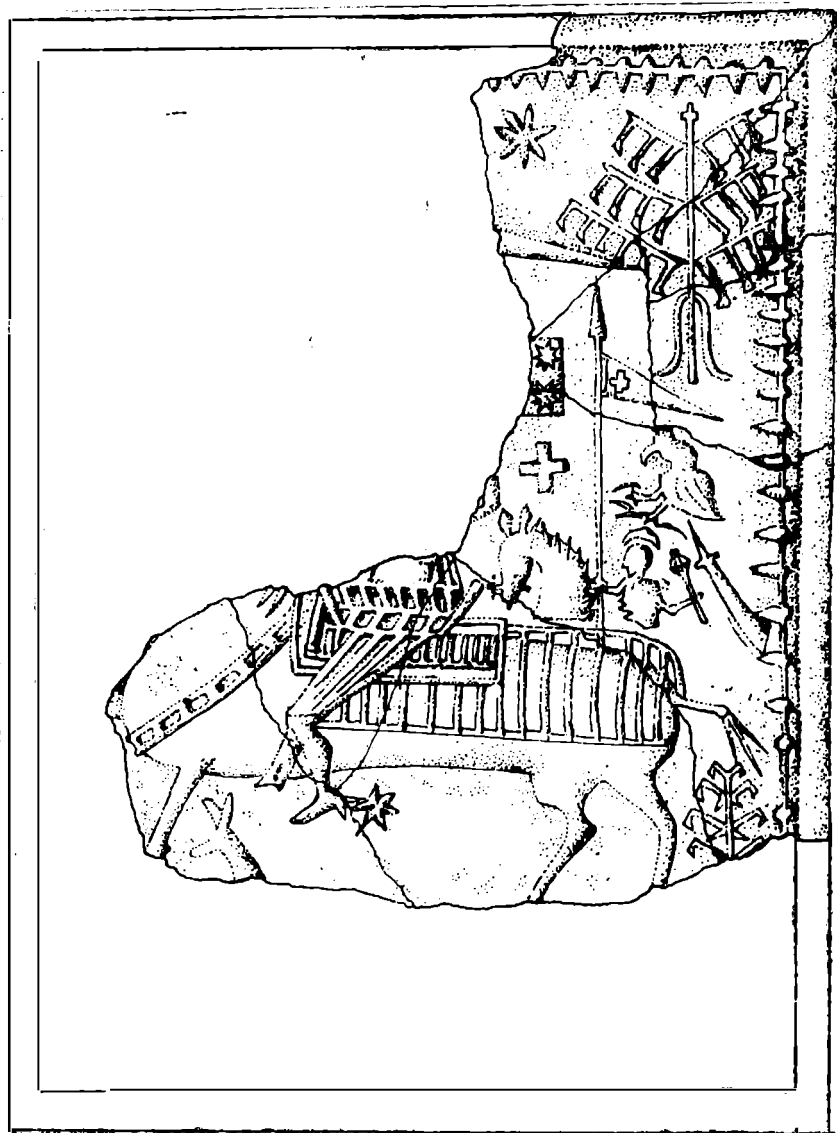

Fig. 1. Fragments céramiques assemblé.

Fig. 1. Fragmentele ceramice asamblate.

Fig. 2. Phase de réstitution avec d'autres fragments isolés.

Fig. 2. Partea reconstituită a cahei, pe baza altor fragmente izolate.

<http://www.cimec.ro> / <http://www.muzeuvaslui.ro>

Fig. 3. La plaque décorative, phase finale (restitutions).

Fig. 3. Placa decorativă reconstituită.

